

Suriyeli Velilerin Sosyal Bilgiler Eğitimine Katılımı

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Nurullah SEYİDOĞLU¹, Arife Figen ERSOY²

1. Dr. Milli Eğitim Şube Müdürü, Odunpazarı Milli Eğitim Müdürlüğü, Özel eğitim nurisey@gmail.com. ORCID: 0000-0003-0068-4687

2. Prof. Dr. Anadolu Üniversitesi, Eğitim fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, arifec@anadolu.edu.tr. ORCID: 0000-0001-6144-2636

Gönderilme Tarihi: 15.08.2024 Kabul Tarihi: 30.06.2025 DOI: 10.37669/milliegitim.1529496

Atf: “Seyidoğlu, N., & Ersoy, A. F. (2025). Suriyeli velilerin sosyal bilgiler eğitimine katılımı. *Millî Eğitim*, 54(248), 2455-2484. DOI: 10.37669/milliegitim.1529496”

Öz

Eğitim sürecinde aile katılımı, eğitimin niteliğinin artmasında temel bileşenlerden biridir. Türkiye’de dezavantajlı grup olan Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunlarının çözülmesinde aile katılımı önem taşır. Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler eğitimine Suriyeli velilerin katılımını öğretmen ve velilerin görüşleri ile ortaya koymaktır. Çalışma nitel araştırma yaklaşımına göre yapılandırılmıştır. Araştırmaya, Eskişehir il merkezinde Suriyeli göçmen çocukların yoğun olarak eğitim gördüğü ortaokullarda, en az üç yıldır Suriyeli öğrencilere eğitim veren gönüllü sosyal bilgiler öğretmenleri ile en az üç yıldır çocukları eğitim sürecinde yer alan gönüllü Suriyeli veliler katılmıştır. Veriler; yarı-yapılandırılmış veli ve öğretmen görüşme formları yoluyla toplanmış ve içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda Suriyeli velilerin çocuklarının sosyal bilgiler dersi eğitimine katılmadıkları, sosyal bilgiler dersinde Suriyeli velilerin aile katılımı çalışmalarında yeteri kadar yer almadıkları ve bunun temel nedenlerinin; dil sorunu, çocukların eğitimini önemsememeleri ve çalışmaları olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda; veli ve öğretmenlere aile katılımı eğitimleri verilmesi, öğretmenlere veliler ile iletişim konusunda rehber ve yardımcı noktalar oluşturulması, velilere Türkçe okuma ve yazma eğitimleri verilmesi, derslerde veli katılımının nasıl geliştirileceğine ilişkin çeşitli politika, strateji ve programlar geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: göç, Suriyeli, sosyal bilgiler, aile katılımı

* Bu çalışma EDU Congress 2022’de bildiri olarak sunulmuştur.

Participation of Syrian Parents in Social Studies Education

RESEARCH ARTICLE

Abstract

Family involvement in the education process is one of the basic components in increasing the quality of education. Family participation is important in solving the educational problems of Syrian immigrant children who are disadvantaged group in Turkey. The aim of the research is to reveal the participation of Syrian parents in Social Studies education with the views of teachers and parents. The study was structured according to the qualitative research approach. The participants of the study were determined among the volunteer Social Studies teachers who teach the Social Studies course at secondary schools in the city center where Syrian immigrant children are intensively educated and who have been teaching Syrian students for at least three years, and among the volunteer Syrian parents whose children have been in the education process for at least three years. Data were collected through semi-structured parent and teacher interview forms. The data were analyzed by content analysis technique. As a result of the research, the Syrian parents did not participate in the Social Studies course of their children, the Syrian parents did not take enough place in the family participation studies in the Social Studies course, and the main reasons for this were; It has been concluded that the language problem is that they do not care about the education of the children and that they are working. As a result of the research; It is recommended that parents and teachers be provided with trainings on parent involvement, teachers should be provided with guidance and auxiliary points for communication with parents, parents should be given Turkish reading and writing training, and program development and implementation studies should be carried out on how to improve parent participation within the scope of each lesson.

Keywords: migration, Syrian, social studies, family involvement

Giriş

Dünyada yaşanan göç olgusunun yoğun bir şekilde etkilediği toplumlardan biri de Türk toplumudur. Türkiye, 2011 yılında Suriye’den gelen büyük göç dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. “Arap Baharı” olarak tanımlanan ve Ortadoğu ülkelerinde kitlesel olay, iç savaş ve kargaşa ile şekillenen hareketler 2011-2024 yılları arasında 3,5 milyondan fazla Suriyelinin Türkiye’ye göç etmesine neden olmuştur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Yaşanan bu göç dalgasının, eğitim kurumu ile birlikte tüm toplumsal kurumlardaki işleyişi nasıl etkileyeceği bir tartışma zemini olmuştur.

Türkiye’ye gelen Suriyeliler geçici koruma statüsünün gereği olarak çalışma, sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitim haklarından yararlanmaya başlamışlardır (Erdem, 2017). Bu göçmenlerin önemli bir kısmını ise Suriyeli göçmen çocuklar oluşturmaktadır. Bu Suriyeli göçmen çocukların “çocuk hakları” gereğince eğitim haklarından yararlanması amacıyla Millî Eğitim

Bakanlığı (MEB) tarafından çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Öncelikle MEB bünyesinde Suriyeli göçmen çocukların eğitim işlemlerini yürütmek amacıyla Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı kurulmuştur (MEB HBOGM, 2019). MEB ilk önce 2014 yılında yabancılara yönelik eğitim öğretim hizmetleri konulu genelge ile geçici koruma statüsünde değerlendirilen yabancılara geçici eğitim merkezleri açmıştır. Daha sonra, 2014 yılında yayımlanan “Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” isimli genelgesi ile Suriyeli çocukların hem geçici eğitim merkezleri hem de devlet okullarından yararlanmasını sağlamıştır (MEB, 2014). Türkiye’de eğitim sisteminde yer alan Suriyeli öğrenciler dezavantajlı bir grup olarak dil farklılığı (Bartlett, 2015), eğitime erişim sağlama ve devamsızlık (Robles & Oropesa, 2011), akademik başarı sağlayamama (McBrien, 2005), sosyoekonomik sorunlar (Giani, 2006), psikolojik sorunlar (Stotz vd., 2015), okul ve aile arasında yeterli olarak iş birliği sağlanamaması (Alba & Holdaway, 2017) ve öğretmen yeterliği (Roxas, 2010) gibi birçok eğitim sorunu yaşamaktadırlar. Bu sorunlardan biri de göçmen çocukların velilerinin eğitim sistemine katılımıdır (Ersoy & Seyidoğlu, 2020; Tunga vd., 2020).

Günümüz eğitim yaklaşımlarında eğitime destek sağlayan yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi tüm paydaşların ortak amaçla hareket etmesi eğitimin niteliğini artıran önemli noktalardan biridir. Paydaş olarak veli desteği özellikle son dönemde yoğun olarak çalışılan bir alan olmuştur. Özellikle dezavantajlı çocukların olduğu sınıflarda veli desteği ayrıca önem taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de dezavantajlı çocukların bir bölümünü Suriyeli göçmen çocuklar oluşturmaktadır. Suriye’den gelen göçmen çocukların eğitim haklarından nitelikli olarak yararlanabilmesi; yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gibi tüm paydaşların çabasıyla mümkün olabilecektir. Göçmen öğrenciler için öğretmen ve okul idaresi kadar velilerin de öğretme öğrenme sürecine destek sunması oldukça önemlidir. Aile katılımı olarak tanımlanan bu süreçte eğitimde niteliğin artırılması amaçlanır (Aktaş-Arnas & Günay-Bilaloğlu, 2019).

Eğitimde aile katılımı; anne, baba ve diğer aile bireylerinin öğrencinin eğitimine destek oldukları, hem aileye hem de öğrenciye faydalı olan etkin bir katılım süreci olarak tanımlanmaktadır (Çamlıbel Çakmak, 2010; Jeynes, 2005; Padak & Rasinski, 2010). Eğitim sürecine aile katılımı etkin, verimli ve başarılı bir eğitim için önemsenmesi gereken bir süreçtir (Hornby & Lafaele, 2011). Okul ortamının ev ortamı ile ilişkilendirilmesi aile katılımı ile sağlanmaktadır. Eğitim ortamında aile katılımının sağlanması tüm dünyada önemsenmekte olduğundan

Türkiye’de de ülke çapında yaygınlık kazanmalıdır (Özeke Kocabaş, 2006). Aile katılımının tüm kademelerdeki öğrenciler için faydalı olduğu yönünde pek çok araştırma bulgusuna rastlanmaktadır (Aktaş-Arnas & Günay-Bilaloğlu, 2019). Eğitim sürecinde aile katılımı öğrencilerin okula devamı konusunda etkili olmaktadır (Hoşgörür & Polat, 2015). Aynı zamanda aile katılımının öğrencilerin okulda akademik başarılarını artırdığı (Keçeli-Kaysılı, 2008), okula karşı olumlu tutum geliştirdiği, öğrencilerin sosyal uyumunu geliştirdiği (Ceylan & Yiğitalp, 2018; Kotaman, 2008) yönünde bulgular vardır. Eğitim süreçlerinde aile desteği eğitimde sosyalleşmeyi sağlar ve demokratikleşme sürecini güçlendirir. Bununla birlikte aile desteği, öğrenen bireyin bilişsel gelişimine katkı sunar. Aynı zamanda aile katılımı ile ailelerin ebeveynlik becerileri gelişir (Chan & Chui, 1997; Fan & Chen, 2001; Hill & Taylor, 2004; Jeynes, 2005; Sheldon, 2007).

Millî Eğitim Bakanlığı yayımladığı genelgelerle okul aile birliklerinin oluşumunu sağlayarak (MEB, 2012), öğretim programlarında aile katılımının önemine ve gerekliliğine yer vermiştir (MEB 2005). Aynı zamanda MEB, “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilik” alanlarından birisini de aile katılımı ve iş birliği olarak belirlemiş (MEB, 2006) ve aile katılımı konusunda velileri daha fazla bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amacıyla 2008 yılında bir veli kılavuzu yayımlamıştır (MEB-TTKB, 2008). Bununla birlikte okullarda aile katılımını sağlamak için sınıf annesi, veli toplantıları ve özel görüşmeler gibi birçok etkinlik yapılmaktadır.

Uluslararası göçmen yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sürecine, öğretmen ve okul idaresi kadar velilerin de destek sunması önemlidir. Bu öğrencilerin velilerinin eğitim sürecine katılımı öğrencilerin eğitim sürecindeki verimliliğini artıracaktır (Fuligni, 1997; Schachner vd., 2014). Ancak Türkiye’de Suriye’den gelen büyük göç hareketi ve Suriyeli çocukların eğitim sürecindeki sorunları üzerine yapılan birçok araştırmada aile katılımının eksikliği dile getirilmiştir (Aktın ve Aktaş, 2018; Aykırı, 2017; Eren 2019; Ersoy ve Seyidoğlu, 2020; Gözübüyük Tamer, 2017; Karaman ve Bulut, 2018). Göçmen çocukların eğitim sürecinde aile katılımı az olduğunda; göçmen öğrencilerde düşük akademik başarı, olumsuz öğrenci tutumları ve davranışları, uyum sorunları, derslere karşı ilgisizlik ve okul hazırlıklarının yeterli olmaması gibi durumlar yaşanmaktadır (Zengin & Ataş-Akdemir, 2020). Göçmen çocukların velilerinin eğitim sürecine katılımında en büyük engellerden birini dil sorunu oluşturmaktadır (Şeker & Sirkeci, 2015; Zengin & Ataş-Akdemir, 2020). Bununla birlikte bu ailelerin

eğitim düzeyinin düşük olması çocukların eğitim sürecine yeterli katılımını zorlaştıran diğer bir etkidir (Zengin & Ataş-Akdemir, 2020). Bu göçmen ailelerin kendilerini güvensiz hissetmesi, yerleştikleri yerden uzaklaştırılma kaygısı gibi yaşadıkları belirsizlikler, çocuklarının eğitime ilgisini de olumsuz etkilemektedir (Şeker & Sirkeci, 2015). Ayrıca Suriyeli velilerin yeterli Türkçe bilmemeleri, yoğun mesai gerektiren tam zamanlı işlerde çalışmalarından dolayı çocuklarıyla fazla ilgilenememeleri, yoğun ekonomik sorunlar yaşamaları çocuklarının eğitim süreçlerini olumsuz etkileyen ve çözüm bekleyen sorunlar olduğu ortaya konulmuştur (Taştan & Çelik, 2017, s. 62).

Göçmen çocukların eğitiminde ailelerin katılımı farklı şekillerde sağlanabilir. Göçmen ebeveynlere yönelik okul etkinliklerini tanıtıcı seminerler düzenlenmesi, öğretmenlerce gerçekleştirilen düzenli ev ziyaretleri, proje ve etkinliklere ebeveynlerin katılımının sağlanması gibi görevler bu kapsamda değerlendirilebilir. Aynı zamanda göçmen ailelerin çocuklarının başarısını takip etmesi için öğretmenlerce veli toplantıları düzenlenmesi ve ders ve etkinlik planlarının velilere gönderilmesi gibi etkinlikler ile göçmen öğrencilerin eğitim sürecine aile katılımı sağlanabilir (Grolnick & Slowiaczek, 1994; Öztürk vd., 2017). Dünya genelinde farklı aile katılımı çalışmaları yapılmıştır. Örneğin ABD'nin Maryland eyaletinde, Becker ve Epstein (1982) tarafından aile katılımı çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalarda ilkokul öğretmenlerinin, öğrenci velilerinin eğitime katılımı ile ilgili farklı bakış açıları ele alınmıştır. Velilerin öğretmen uygulamalarını değerlendirdikleri bu çalışmaya 1269 aile katılmış ve anket tekniği ile veriler toplanmıştır. Bu çalışmada aileler, okula ve öğretmenlere karşı olumlu tutuma sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte veliler, sürece nasıl daha fazla katkı sunabilecekleri konusunda öğretmenlerin onları yeteri olarak yönlendiremediklerini ve okul etkinliklerine bu nedenle katılamadıklarını belirtmişlerdir. Uygulama sonucunda öğretmenlerin çoğunun aile katılımını arttırmak için nasıl bir öğretim stratejisi uygulamaları gerektiğini bilmedikleri ortaya konulmuştur.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de aile katılımı ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda aile ile iletişimi sağlama, sosyokültürel uyuma ulaşma ve aile desteğini elde etmek için sosyal süreçler işlettilmelidir. Eğitim sistemimizde sosyalleşmeye en büyük vurgulardan biri sosyal bilgiler dersi tarafından yapılmaktadır. Bu bağlamda aile katılımının sağlanmasında önem arz eden derslerden biri sosyal bilgiler dersi. Sosyal bilgiler dersi uluslararası

göçmen çocukların eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler; sosyal bilimler, sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden edinilen bilgilerle küresel bir dünyada, mantıklı kararlar verebilen, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan disiplinlerarası bir öğretim alanıdır (NCSS, 1994). Aynı zamanda bu ders çocukları; bilgi, entelektüel beceriler ve demokratik değerlerle donanmış, sosyal yaşama etkin ve katılımcı bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlar. Ayrıca çocukların sosyalleşme ve toplumsal kültürlenme sürecine önemli katkı sağlar (Kaya & Öner, 2017; Tay, 2018). Bu ders, vatandaşlık eğitimi amaçladığı için çok disiplinli ve zengin bir içeriğe sahiptir. Sosyal bilgiler eğitimi programında yer alan temalar kapsamında çocuklara demokratik yaşama uyumları için gerekli bilgi, beceri ve değerler verilir. Sosyal bilgiler programında yer alan ünitelerde yabancı uyruklu çocuklar içinde yaşadıkları yeni topluma uyum sağlayacak birçok bilgi, beceri ve değer kazanırlar. Çocuklar bu bağlamda birlikte yaşamak temasında sosyal kültürü, içinde bulundukları topluluklar içindeki rol ve sorumluluklarını öğrenmektedirler. Ortak mirasımız temasında, yerli kültürü oluşturan temel öğeler, kültürün korunması ve geliştirilmesi olarak ele alınmaktadır. Evimiz dünya temasında yabancı uyruklu öğrenciler; yerli ülkenin fiziki çevresel özellikleri, insanlar ve çevre arasındaki etkileşimi öğrenmektedirler. Teknoloji ve sosyal bilimler öğrenme alanında ekonominin temel kavramları ile bilinçli bir tüketici ve girişimci olmak anlatılmaktadır. Yaşayan demokrasi ünitesinde vatandaşlık hak ve sorumlulukları, devlet yapısı, sivil yapının neler olduğu öğretilmektedir (MEB, 2024).

Sosyal bilgiler programıyla bu uluslararası göçmen öğrenciler, hem Türk kültürünü ve devlet yapısını tanıırken hem de sosyal yaşamda nasıl iletişim kuracağını; sosyal yaşamdaki rollerini ve sorumluluklarını öğrenirler. Sosyal bilgiler dersi, bu çocukların içinde yaşadıkları yeni kültürü ve toplumu tanımalarını ve buna etkin katılımlarını sağlayacak temel öğretim alanıdır. Uluslararası göçmen öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde edinmesi gereken bu bilgi, beceri ve değerleri kazanabilmesi için ailenin katılımı önem taşımaktadır. Bu derste ailenin katılımı, sosyokültürel uyumu ve akademik başarıyı da güçlendirebilecektir (Uysal, 2022). Bu araştırma ile sosyal bilgiler eğitiminde Suriyeli velilerin katılımını ortaya koymak önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alan yazınında, uluslararası göçmen çocukların sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarının göçmen ve mülteci öğrencilere bakış

açıları ve algılarını incelerken (Keçeci, 2019; Topkaya & Akdağ, 2016) bazıları sosyal bilgiler dersindeki eğitim süreci ve mülteci öğrencilerin entegrasyonlarını konu edinmiştir (Kızıl & Dönmez, 2017; Kuş & Önger, 2020; Özdemir, 2020; Öztürk, 2018; Şanlı, 2019). Bununla birlikte sosyal bilgiler dersinde aile katılımını konu edinen çalışmalar da bulunmaktadır (Ballı & Deveci, 2023). Ancak bu çalışmalarda bu göçmen/mülteci çocukların sosyal bilgiler eğitimine aile katılımı konusunda bazı sonuçlar yer almakla birlikte doğrudan bu konuda yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu araştırma ile Suriyeli velilerin sosyal bilgiler eğitim süreçlerine katılımı doğrudan ayrıntılı ve derinlemesine incelenmiştir. Bu kapsamda bu araştırmacının amacı, sosyal bilgiler dersine Suriyeli velilerin katılımını öğretmen ve velilerin görüşleri ile ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Sosyal bilgiler öğretmenleri ve Suriyeli velilere göre;

1. Sosyal bilgiler eğitimine veli katılımından beklentiler nelerdir?
2. Sosyal bilgiler eğitimine veli katılımı nasıl gerçekleşmektedir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenleri ile Suriyeli verilerin iletişim yolları nelerdir?
4. Sosyal bilgiler eğitimine veli katılımında yaşanan sorunlar nelerdir?
5. Sosyal bilgiler eğitimine veli katılımında yaşanan sorunların çözümüne yönelik öneriler nelerdir?

Bu araştırma ile sosyal bilgiler eğitimine veli katılımına ilişkin edinilecek sonuçların sosyal bilgiler eğitiminde uygulamaya yönelik öneriler geliştirilmesine ve sosyal bilgiler eğitiminde göçmen/mülteci çocukların ailelerine yönelik düzenlenecek eğitim çalışmalarına katkı sağlanabileceği umulmaktadır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışma nitel araştırma olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar “sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde” incelemeyi amaçlar. Ayrıca nitel araştırmalarda algılar ve olaylar doğal ortamında bütüncül ve gerçekçi bir bakış açısı ile ele alınmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 45). Araştırmanın deseni temel nitel araştırmadır. Temel nitel araştırmalarda; kişilerin bakış açılarını yansıtmaya, algılarını ve deneyimlerini ortaya koymaya amaçlanmaktadır (Özdemir & Tuti, 2023). Bu çalışmada sosyal bilgiler eğitimine aile katılımı, Suriyeli velilerin ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak derinlemesine incelendiği için nitel araştırmalardan fenomenoloji deseni benimsenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Ölçüt örneklem, katılımcıların belirli ölçütler çerçevesinde belirlendiği örneklem türüdür (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu araştırmada öncelikle il merkezinde Suriyeli göçmen çocukların yoğun olarak eğitim gördüğü ortaokullar belirlenmiştir. Çalışma grubunun öğretmenler grubu, bu okullarda sosyal bilgiler dersini yürüten ve en az üç yıldır Suriyeli öğrencilere eğitim veren gönüllü sosyal bilgiler öğretmenleri olmuştur. Çalışma grubunun veliler grubu ise en az üç yıldır çocukları eğitim sürecinde yer alan gönüllü Suriyeli veliler arasından belirlenmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Betimsel Özellikleri

Öğretmenlere tanımlanan kod isimler	Öğretmenlerin hizmet yılı	Yaş	Mezuniyet	Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci sayısı
Korhan	8	30	Sosyal bilgiler	3
Ayşe	12	36	Sosyal bilgiler	6
Macit	14	35	Sosyal bilgiler	5
Serhat	11	34	Sosyal bilgiler	7
Buğra	20	42	Sosyal bilgiler	4
Cansu	21	42	Sosyal bilgiler	3
Mehtap	24	50	Tarih	5
Ahmet	30	58	Tarih	6
Enes	10	31	Sosyal bilgiler	4
Saltuk	14	36	Sosyal bilgiler	3

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet yılının genellikle 10 yılın üstünde olduğu görülmektedir. Öğretmenler 30-50 yaşları arasındadır. Öğretmenlerin sekizi sosyal bilgiler mezunu, ikisi tarih mezunudur. Sınıfında en az yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmende üç öğrenci, en çok yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmende yedi öğrenci eğitim görmektedir.

Tablo 2*Araştırmaya Katılan Suriyeli Velilerin Betimleyici Özellikleri*

Veliler kod isimler	Türkiye’de bulunma süresi	Çocuk sayısı	Çalıştığı iş
Murat	3	5	Sanayi
Akif	5	7	İnşaat
Semih	5	4	İşsiz
Leyla	5	5	Ev temizliği
Mustafa	4	8	Sanayi
Mahmut	6	6	Sanayi
Ezgi	6	2	Ev temizliği
Turan	7	6	Sanayi
Acun	3	5	İnşaat
Abdurrahman	4	5	İnşaat

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan velilerin tümünün üç ve daha fazla yıldır Türkiye’de bulundukları görülmektedir. Genellikle çocuk sayıları dörtten fazladır. Erkek veliler genellikle sanayide çırak olarak veya inşaat işi olarak çalışırken kadın veliler ise evlere temizliğe gitmektedirler.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, Suriyeli veliler ve sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşmeler ile toplanmıştır. Görüşme türlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme belirli soruların önce hazırlandığı ancak gerektiğinde katılımcılara yeni soruların sorulabildiği görüşme türüdür (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Görüşmede araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hem öğretmenler hem de Suriyeli veliler için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Görüşme formunda öğretmenlere şu sorular sorulmuştur:

“(1) Suriyeli öğrencilerinizin velilerinin sosyal bilgiler eğitimine katılımından beklentileriniz nelerdir? (2) Suriyeli öğrencilerinizin velilerinin sosyal bilgiler eğitimine katılım durumu nasıldır? (3) Suriyeli öğrencilerinizin velilerinin sosyal bilgiler eğitimine katılımında yaşanan sorunlar nelerdir? (4) Suriyeli

öğrencilerinizin velilerinin sosyal bilgiler eğitimine katılımında yaşanan sorunlara getirilebilecek çözüm önerileriniz nelerdir?”. Velilere ise şu sorular sorulmuştur:

“(1) Sosyal bilgiler eğitimine veli katılımı olarak sizden neler beklenmektedir? (2) Öğrenci velisi olarak sosyal bilgiler derslerine katılım durumunuz nasıldır? (3) Sosyal bilgiler eğitimine katılımınızda yaşadığınız sorunlar nelerdir? (4) Sosyal bilgiler eğitimine katılımınızda yaşadığınız sorunlara getirilebilecek çözüm önerileriniz nelerdir?”. Velilerle görüşmeler Arapça yapılmıştır. Görüşmeler öncesinde bir kişi ile pilot görüşme yapılmıştır. Mülteciler konusunda çalışma yapan iki sosyal bilgiler uzmanından uzman görüşü alınmıştır.

Araştırmada görüşmeler gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma öncesinde katılımcılara araştırma konusunda bilgi verilerek katılımcı hakları açıklanmıştır. Onlardan katılımcı onay formu için imza alınmıştır. Bu izin doğrultusunda yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Araştırmada toplam 20 veri kaydı bulunmaktadır. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

Etik Durum

Araştırma için etik kurul izni alınmıştır. Aynı zamanda araştırmanın yürütülmesi için il millî eğitim müdürlüğünden mevzuatına uygun bir şekilde araştırma ve uygulama izni alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmene açıklama yapılarak görüşmeden önce görüşmeci onam formu imzalatılmıştır. Ayrıca velilere kod isim verilerek katılımcıların gizliliği sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. İçerik analizi ile tümevarımsal analiz metodu uygulanmıştır. İçerik analizinde elde edilen veriler aracılığıyla bu veriler arasındaki kavramlara ve ilişkilere ulaşmak hedeflenmektedir. İçerik analizinde ayrıca daha derinlemesine veri analizi ve kavramsallaştırma söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Elde edilen ses kayıtları bilgisayar ortamında yazıya çevrilerek analize hazır hâle getirilmiştir. Kodlamalardan kategorilere, kategorilerden temalara ulaşılmıştır. Söz konusu temalar doğrultusunda verilerden elde edilen bulgular yorumlanarak sonuca ulaşılmıştır. Daha sonraki süreçte kodların ve temaların organizasyonu sağlanarak elde edilen bulgular yorumlanmıştır. İçerik analizi aşamaları iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak şu biçimde gerçekleştirilmiştir:

- Verilerin dökümü: Bu aşamada veri seti oluşturulmuştur. Verilerin organizasyonu sağlanmıştır. Bu kapsamda veriler arasında birbirleriyle ilişkili olanlar bir araya getirilmiştir.
- Kodlamaların yapılması: Bu aşamada birbiriyle ilişkili veriler kodlanmıştır. Elde edilen kodlar sınıflandırılmıştır. Örüntü sağlayan kodlar bir araya getirilmiştir.
- Temaların belirlenmesi: Bu aşamada da birbiriyle ilişkili olan ve sınıflandırılan kodlar belli temalar oluşturmuştur. Bu temalar ayrı ayrı ele alınarak veri analizi tamamlanmıştır.

Nitel araştırmalarda inandırıcılığın sağlanması gerekmektedir. Nitel araştırmalarda inandırıcılık; toplanan verilerin doğru olması, araştırmacının ortaya koyduğu sonuçların araştırmaya katılan katılımcıların söylediği şeyler olması ve katılımcıların görüşlerini yansıtırıyor olması anlamına gelmektedir (Güler ve diğerleri, 2015). Araştırmada inandırıcılığın sağlanması için araştırmacılar tarafından çeşitli önlemler alınmıştır. Bu bağlamda katılımcılardan doğrudan aktarmalar yapılmıştır. Aynı zamanda katılımcı teyidi yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular katılımcılarla paylaşılmış ve katılımcılar tarafından doğru ve uygun bulunmuştur. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulguların anlamlı sonuçlar olması araştırmanın geçerliğini arttıran sonuçlardan biri olmuştur. Aynı zamanda bulguların kendi içinde tutarlı olması sağlanmış ve tutarlık durumu incelenmiştir.

Bulgular

Araştırmaya ilişkin bulgular aşağıda alt başlıklar hâlinde sunulmuştur. Öğretmenlerin ve verilerin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Suriyeli Velilerin Görüşleri

Suriyeli velilerin sosyal bilgiler eğitimine katılımından beklentileri		
<i>Öğretmenlerin Görüşleri</i>		<i>Velilerin Görüşleri</i>
Velilerin toplantıya katılmaları		Veli olarak toplantılara katılmak
Ödevlerinde yardımcı olmaları		Çocukların ödevleriyle ilgilenmek
Suriyeli velilerin sosyal bilgiler eğitimine katılım durumları		
<i>Öğretmenlerin Görüşleri</i>		<i>Velilerin Görüşleri</i>
Veliler katılım sağlamıyor.		Katılım sağlayamıyorum. Çalıştığım için katılamıyorum. Türkçe bilmediğim için katılamıyorum.
Öğretmenlerin veliler ile iletişim biçimleri		
<i>Öğretmenlerin Görüşleri</i>		
Velilerle çocukları aracılığıyla iletişim kuruyorum.		
Arapça- Farsça bilen öğrencilerden destek alıyorum.		
Çocukların üst sınıftaki kardeşlerinden destek alıyorum.		
Bu sorunu aşamıyorum.		
Türkçeyi az bilenler var, onlarla kısıtlı bir iletişimim var.		
Suriyeli velilerin sosyal bilgiler eğitimine katılımında yaşanan sorunlar ve çözümler		
<i>Öğretmen Görüşleri</i>		<i>Veli Görüşleri</i>
Sorunlar	Türkçe bilmemeleri Önemsememeleri Çalışmaları	Çalıştığım için katılamıyorum. Türkçe bilmediğim için katılamıyorum.
Çözüm Önerileri	Velilere Türkçe öğretilmeli.	Türkçe öğrenmem gerekli.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve Suriyeli velilerin görüşlerinin yer aldığı Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin velilerden derse ve öğretime ilgili yaklaşımları ve öğretme öğrenme sürecinde öğretmeni desteklemeleri yönünde beklentileri olduğu görülmektedir. Velilerin beklentileri ise kendilerinin veli toplantılara katılması ve öğrencilere ders sürecinde daha çok destek olmaları gerektiği yönündedir. Öğretmenler, velilerin yeteri oranda eğitime katılım sağlamadıklarını düşünmektedirler. Veliler de çalıştıkları ve Türkçe bilmedikleri için yeterli katılım sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler velilerle üçüncü kişiler aracılığıyla iletişim kurabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu bakımdan velilerle iletişim kuramadıklarını ve bunun önemli sorunlar doğurduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler sorunların çözümü için velilere Türkçe öğretilmesi gerektiğini belirtmiş, aynı şekilde veliler de Türkçe öğrenmeleri gerektiğini söylemişlerdir.

Beklentiler

Sosyal bilgiler öğretmenlerine, Suriyeli velilerin eğitime katılımlarından beklentileri ve velilere ise çocuklarının eğitim sürecine katılmasında kendinden beklenenler sorulmuştur. Öğretmenler ve velilerden alınan yanıtlarda, hem öğretmenlerin hem de velilerin eğitim sürecinde katılımdan beklentileri veli toplantılarına katılmak ve öğrencilerin ödevlerine yardımcı olmak şeklindedir.

Öğretmenlerin çoğunluğu, Suriyeli velilerden toplantıya katılıp çocuklarının eğitim durumlarını takip etmelerini ve ödevlerini yapmalarına yardımcı olmalarını beklemektedir. Mehtap öğretmen de diğer öğretmenler gibi ders içi ve dışındaki etkinliklerde destek olamayacakları için bir istekleri olmadığını ancak toplantılara katılarak çocuklarının akademik durumlarını kontrol etmelerini ve ödevlerini yapmalarına yardımcı olmalarını beklediğini şöyle dile getirmiştir:

"Bunun için Türkçe öğrenmeleri gerekiyor. Bununla birlikte Suriyeli öğrencilerimin ebeveynleri onlarla yeteri kadar ilgilenmiyorlar. Örneğin çocuğunun durumunu soran ki belki de Türkçe bilmedikleri için yapamıyorlar bunu, anne babaya daha rastlamadım. Sosyal bilgiler eğitiminde ders içi ve ders dışı etkinliklerde velilerden destek beklemek belki mümkün olmaz ancak yine de çocuklarının eğitim durumunu, akademik durumunu takip etmeleri ve ev ödevi olarak verdiğim ödevlerde yardımcı olmalarını özellikle beklerim."

Cansu öğretmen de Suriyeli velilerin çocukların eğitimini takip edemediklerini ve veli toplantısına katılamadıklarını belirtmiştir. Cansu öğretmen Suriyeli velilerden beklentilerini “Benimle gerektiği zamanlarda öğrencilerinin akademik seviyeleriyle alakalı olarak görüşmeleri gerekiyor. Bunu yapan veli yok. Çocukları okulda ne yapıyor, burada neler öğretilir bunu takip etmiyorlar. Veli toplantısı yaptığımda Suriyeli veliler genellikle katılmıyorlar.” diyerek açıklamıştır.

Suriyeli öğrencilerin velileri de kendilerinden çocuklarının ödevleri ile ilgilenmelerinin ve toplantılara katılmalarının beklendiğini farkındadır. Örneğin, öğrenci velisi Acun çocuğunun sosyal bilgiler eğitiminde kendisinden beklenenleri dil sorunu nedeniyle yerine getiremediğini şöyle ifade etmiştir:

"Çocuklarımdan dersleri ile ilgilenmem gerektiği beklenmektedir. Onları sadece okula göndermek babalık görevini yapmak anlamına gelmiyor. Mesela Türkçe öğrenmelerini, okullarını ve Türkiye'yi sevmelerini çok istiyorum. Şu anda çocuklarımdan tümü Türkçe öğrendiler. Ben Suriye’de temel düzeyde okul okudum. Arapça okuma yazmam var. Ancak Türkçe okuyup yazamıyorum. Konuşmayı da tek tük birkaç kelime öğrenebildim. İdare edebilecek kadar. Bunun için maalesef çocuklarımdan okullarıyla çok ilgilenemiyorum."

Katılım durumları

Suriyeli velilerin eğitime nasıl katıldıkları sosyal bilgiler öğretmenlerine ve velilere sorulmuştur. Öğretmenlerin tamamı Suriyeli velilerin çocuklarının sosyal bilgiler eğitimine katılım sağlamadığını belirtmiştir. Aynı şekilde Suriyeli veliler de çocuklarının eğitime katılamadıklarını söylemişlerdir. Suriyeli veliler çocuklarının eğitime katılamamaları konusunda iki önemli neden öne sürmüşlerdir. Bunlar yoğun çalışma tempoları ve Türkçe bilmemeleridir.

Enes öğretmen Suriyeli velilerin çocuklarının sosyal bilgiler eğitimi durumu ile neredeyse hiç iletişim kuramadıklarını ve bu nedenle bu öğrencilerinin velilerini tanıma olanağı olmadığını şöyle anlatmıştır:

"Suriyeli öğrencilerimin bir kısmı çok devamsızlık yapıyor. Sürekli devam edenler de var. Ancak şu ana kadar öğrencilerimin çoğunun anne ve babasını daha görmedim. Ne benimle görüştüler ne de okula geliyorlar. Çağırıyoruz çoğu zaman veya veli toplantılarında resmî olarak davet ediliyorlar. Yine de görüşmeye gelen olmuyor. Öğrencilerimin bir

kısmı Türkçe konuşabiliyorlar. Veliler eğitim koşullarıyla ilgili olarak görüşmeye gelseler Türkçe bilmeseler bile öğrenciler aracılığıyla onlarla konuşabiliriz. Ancak yok. Toplantıya bile gelmiyorlar. Sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili katılım ve destek de olmuyor."

Suriyeli bir veli olarak Akif, çocuğunun eğitim süreciyle ilgilenemediğinin farkındadır. Akif, çocuğunun eğitim sürecine işi nedeniyle katılım sağlayamadığını "Sanayide çalışıyorum. Çok yoğun bir işim var. Tüm vaktimi hatta boş vaktimi çalışmaya ayırıyorum. Bu nedenle çocuğumla yeterli oranda ilgilenemiyorum. Okula gidemedim şu ana kadar bu yüzden. Ancak vakit ayırmak gerekir çünkü çocuğumun eğitimi ve iyiliği için vakit ayırmam gerekir." diyerek açıklamıştır.

Öğrenci velilerinden Abdurrahman da, çocuğunun sosyal bilgiler eğitimine katılamama nedeniyle ilgili olarak dil sorununu "Çocuğuma derslerde ve eğitimde yardımcı olmam gerekmektedir. Ama Türkçe bilmiyorum. Çocuğumun dersleri hep Türkçe bilmeyi gerektiriyor. Okuldaki veli toplantılarına da bu nedenle katılamıyorum. Okula gidip çocuğumun öğretmenleriyle görüşsem bile Türkçe bilmediğim için bu pek işe yaramayacak diye düşünüyorum." biçiminde dile getirmiştir.

İletişim kurma biçimleri

Öğretmenlerden Korhan, Macit ve Cansu Suriyeli veliler ile iletişim kurmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Cansu bu konuda şunları belirtmiştir: "Çocukların velileri genellikle hiç Türkçe bilmiyor. Onlarla nasıl iletişim kuracağım hakkında ne yapacağımı bilemiyorum." demiştir.

Öğretmenler çok az da olsa Türkçe bilen veliler ile iletişim kurabilmektedir. Bununla birlikte öğretmenler velilerle iletişim kurmak için daha çok bu velilerin çocukları olan öğrencileri aracılığıyla iletişim kurmaktadır. Bunun yanı sıra Arapça ve Farsça bilen diğer öğrenciler, çocukların üst sınıflarındaki Türkçe bilen kardeşleri ile iletişim kurmaktadır.

Bu konuda Korhan öğretmen, aile ile iletişimlerinde çocukların üst sınıflarda okuyan abi ve ablalarından destek aldıklarını "Dersine girdiğim öğrencilerin bazen üst sınıflarda okuyan bazen de liseye giden ancak Türkçeyi bilen abi ve ablaları aracılığıyla konuşabiliyoruz. Bu destek sayesinde aile ile iletişim kurduğumuz oluyor. Bununla birlikte Türkçe konuşma konusunda genellikle öğrencilerimiz ailelerinden daha öndeler." şeklinde ifade etmiştir.

Macit öğretmen, velilerle Arapça ve Farsça bilen ve aynı zamanda Türkçeyi yeterli düzeyde konuşabilen öğrenciler aracılığıyla iletişim kurabildiğini “Çocukları tercüman olarak kullanıyoruz adeta. Anneleri, babalarıyla konuşurken dediklerini çocuklar bize çeviriyor. Öğrencilerimiz özellikle Arapça ve Farsça konuşan öğrenciler. Bu nedenle çocuklar aracılığıyla konuşuyoruz.” biçiminde dile getirmiştir.

Ayşe öğretmen ise velilerle iletişim konusunda ciddi bir sorun yaşadığını ve bu sorunu çözüme kavuşturma konusunda başarılı olamadığını şu şekilde belirtmiştir: “Veliler Türkçe bilmiyorlar. Dolayısıyla maalesef ciddi bir sorun yaşıyorum. Veliler ile hiçbir iletişimimiz olmuyor. Bu konuyu aşabilmek için nasıl bir eğitimden geçmem gerektiği konusu da benim için önemli bir konu.”

Sorunlar ve çözüm önerileri

Suriyeli velilerin eğitime katılımında yaşanan sorunlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenleri ve Suriyeli veliler ortak ve bazı noktalarda farklı görüşler sunmuşlardır. Sosyal bilgiler öğretmenleri velilerin aile katılımı sağlamamalarını Türkçe bilmemelerine, önemsememelerine ve çalışmalarına bağlamaktadır. Bunun çözümü için ise Suriyeli velilere Türkçe eğitimi verilmesi ve aile katılımı eğitimleri verilmesini önermektedirler. Suriyeli veliler ise çocuklarının eğitim sürecine katılamama nedenlerini çalışma şartlarına ve Türkçe bilmemelerine bağlamaktadır. Bu sorunun çözümü için tüm katılımcılar, Türkçe öğrenmeleri gerektiğini ve çocuklarının eğitimi ile ilgilenmeleri gerektiğini söylemişlerdir.

Bu konuda Buğra öğretmen Suriyeli velilerin genel olarak öğrencilerinin eğitim durumunu önemsemediklerini, bazı velilerin çocukların eğitime tamamlanması gereken bir prosedür olarak baktıklarını düşünmektedir. Buğra öğretmen bu konuda şunları söylemiştir:

"Yabancı uyruklu öğrencilerimin genelinde rastladığım bir şey bu. Veliler için çocuklarının okula gelip gelmemesi bile önemli bir şey değil. Bazıları sürekli devamsız ama velisinin umurunda değil. Devamsızlık sorunu yaşamadığım öğrencilerimin velilerinin çoğu da bu şekilde. Önemli görmüyorlar. Çocuklarının okula gelmesini angarya bir iş, tamamlanması gereken bir prosedür olarak görüyorlar. Bununla birlikte Suriyeli velilerin bir de Türkçe bilmemeleri de bu durumu güçlendiriyor olabilir. Bu durumu aşmak için velilere halk eğitim merkezlerinde Türkçe kursları açılmalı ve onlara aile katılımı eğitimi verilmeli diye düşünüyorum."

Suriyeli öğrenci velisi Semih, veli olarak sosyal bilgiler eğitimine katılımında yaşadığı sorunlar bağlamında şunları belirtmiştir: “Çocuklarıma zaman ayırmam ve onların eğitimleriyle ilgilenmem gerekiyor. Öğretmenlerden bazen sitem geliyor, uyarıyorlar. Ne deseler haklılar. Ama benim Türkçe bilmemem benim için sıkıntı.” Öğrenci velisi Semih, bu sorunlara çözüm önerisi olarak da şunları belirtmiştir: “Onun için elimden geldiği kadar Türkçeyi en azından çocuklarımla eğitimiyle ilgilenilecek kadar öğrenmem gerekiyor.”

Öğrenci velisi Ezgi de aynı şekilde veli olarak katılımında yaşadığı sorunlar kapsamında şunları ifade etmiştir: “En önemli sorun çalıştığım için ilgilenememem. Ağır bir işte çalışıyorum ve günümün yarısı işte geçiyor. Bazı apartmanlara ve evlere temizliğe gidiyorum. Geri kalan zamanda ancak dinlenebiliyorum.” Bu sorunlara çözüm önerileri bağlamında da öğrenci velisi Ezgi şunları ifade etmiştir: “Bu sorunun çözümü de ancak çocuğuma daha fazla vakit ayırmak ve onun eğitimiyle ilgilenmektir.”

Çözüm önerileri konusunda Serhat öğretmen şunları ifade etmiştir: “Velilere yönelik Türkçe kurslar açılmalıdır. Bu kurslarda Türkçe öğretiminin yanı sıra Türk kültürü ile ilgili bilgilere de yer verilmelidir. Öğretmenler tarafından aile ziyaretleri yapılmalı ve öğrencilerin ev ortamları yerinde görülmelidir. Böylelikle öğrencilere velilerin nasıl yardımcı olabilecekleri ile ilgili olarak bir plan yapılabilir.” Aynı şekilde çözüm önerileri konusunda öğrenci velisi Leyla şunları ifade etmiştir:

"Devletin bana Türkçe öğretmesini çok istiyorum. Şu anda kendimi ifade edebilecek kadar tek tük birkaç cümle kurabiliyorum. Ancak böyle bir eğitim verilirse katılmak ve Türkçeyi öğrenmek isterim. Türkçeyi öğrenirsem zaten fazla bir sıkıntı kalmaz. Çocuklarımla benden çok daha iyi Türkçe biliyorlar. Böylece onların eğitimiyle daha yakından ilgilenebilirim."

Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışmada sosyalleşmeyi ve demokratikleşmeyi temel amaç edinen sosyal bilgiler dersinde, sosyalleşme sürecini sağlıklı bir şekilde sağlaması beklenen Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecine katılımına yönelik önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikle öğretmenler ve Suriyeli veliler, eğitim sürecinde aile katılımı konusunda benzer görüşler sunmuşlardır. Her iki katılımcı grubu da Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili veli toplantılarına katılma ve ödevlerin

yapılmasına yardımcı olma biçiminde ortak görüş belirtmişlerdir. Bu noktada öğretmenlerin ve velilerin beklentileri benzerdir. Ancak bu konuda hem öğretmenler hem de velilerin beklentilerinin sadece veli toplantısı ve ödevlerle sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle dezavantajlı grupların eğitim sürecinde aile katılımı daha çeşitli olmalı, öğretmen ve veli iletişimi daha güçlü olmalıdır. Çünkü uluslararası göçmen çocukların eğitim sorunları daha karmaşık ve iş birliği ile çözülebilecek sorunlardır. Beklentilerin sınırlı olması katılımı da sınırlandırabilir. Tümkaya ve Çopur (2020) tarafından, öğretmenlerin Suriyeli velilerden beklentilerinin daha kapsamlı olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre Suriyeli velilerden; anne ve baba olarak birlikte hareket etmeleri, ev ziyaretleri ve yüz yüze görüşmeler gibi çalışmalara daha açık olmaları, kendilerini yaşadıkları yere ait hissetmeleri, eğitimi bir ihtiyaç olarak konumlandırmaları, eğitim kurumunu çocukları için bir yuva olarak benimsemeleri, sosyokültürel yaşama uyum sağlamaları, oryantasyon eğitimlerine daha çok katılmaları, öğretmenlerle birlikte ortak projelere yürütmeleri, rehberlik servisi ile daha yakın iletişim kurabilmeleri beklenmektedir.

Bu araştırma sonucunda Suriyeli velilerin çocuklarının eğitim sürecine yeterli katılım gösteremedikleri görülmektedir. Bu konuda veliler yoğun çalışma hayatı ve dil bilmemelerini temel nedenler olarak sunmuşlardır. Benzer sonuçlar uluslararası alan yazınında araştırmalarda da görülmektedir. Mülteci ve göçmen ailelerin eğitime katılımları, yerli kültürün dilinin bilinmemesi ve yerleşik kültüre uyum sağlanamaması nedeniyle nitelikli bir şekilde gerçekleşmemektedir (Kao, 2004; Moralı, 2018; Seginer, 2006; Turney & Kao, 2009). Şahan (2018) tarafından Almanya’da eğitim gören Türk çocuklarının eğitimine aile katılımı konusunda araştırma yapılmıştır. Çalışmada; velilerin daha iyi Almanca öğrenmesi gerektiği, Alman kültürünü tanımaları, ödevler konusunda çocuklarına yardım etmeleri, okul kuralları hakkında bilgi sahibi olmaları ve okul toplantılarına düzenli olarak katılmaları, okul ile iş birliğini arttırmaları ve çocuklarının sosyalleşmesini sağlayıcı etkinliklere katılmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışmada elde edilen Suriyeli velilerin Türkçe bilmemekten ve çocuklarının eğitimi takip edememekten kaynaklı sorunlarla ilgili sonuçlar, Şahan tarafından gerçekleştirilen sonuçlar ile örtüşmektedir. Almanya’daki Türk çocukları üzerinde yapılan başka araştırmalarda, Alman dilini ve kültürünü öğrenmeye açık olan ve sosyokültürel uyum sağlayan Türk ailelerin, Alman dilini öğrendiği ve Alman kültürüne adapte olduğu ve bu bağlamda çocuğunun eğitimindeki psikolojik ve sosyokültürel

süreçlere daha çok katkı sağlayabildiği belirlenmiştir (Becker vd., 2013; Schachner, Van de Vijver & Noack, 2014). Türkiye’de yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin Tümkaya ve Çopur (2020) tarafından yürütülen çalışmada Suriyeli ailelerin Türkçe bilmemesinin onların aile katılımını engellediği ortaya konulmuştur. Bu bağlamda araştırmının bu sonucu ulusal ve uluslararası alan yazını ile örtüşmektedir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Suriyeli veliler ile yeterince iletişim kuramamakta olduğu, çoğu zaman çocukları aracılığıyla iletişim kurmakta olduğu ya da çocukların üst sınıflarındaki Türkçe bilen kardeşleri ile iletişim kurmakta oldukları sonucuna da ulaşılmıştır. Kiremit vd. (2018) tarafından yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Çalışmada; öğretmenlerin Suriyeli velilerle iletişim kuramadığı, velilerin eğitim öğretim sürecine katılmadıkları, iletişim kurabilmek için beden dilini, jest ve mimikleri kullandıkları, öğretmenlerin Türkçe bilen öğrencilere bilmeyenler tercümanlık yaptırdığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre Kiremit, Akpınar ve Tüfekçi Akcan’ın (2018) araştırma sonuçları ile bu araştırmanın sonuçlarının örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmada ortaya çıkan diğer sonuç, Suriyeli velilerin çocuklarının sosyal bilgiler eğitim sürecine katılmama nedenlerinin dil sorunu, çocukların eğitimini önemsememe ve velilerin yoğun ve zorlu işlerde çalışmaları olduğudur. Araştırmının bu sonucuna benzer sonuçlar Yapıcı (2017) tarafından da ortaya konulmuştur. Yapıcı’nın (2017) araştırma sonucuna göre öğretmenler Suriyeli velilerle dil bilmeme nedeniyle olumsuz iletişim kurmaktadır. Aynı zamanda araştırma sonucunda öğretmenler ve veliler tarafından bu sorunlara çözüm önerileri olarak; velilere Türkçe öğretilmesi, velilere yönelik aile katılımı eğitimleri verilmesi, velilerin çocuklarının eğitimi için daha çok zaman ayrılması gibi çözüm önerileri getirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmının sonuçlarına göre Suriyeli velilerin sosyal bilgiler eğitimine katılımları yönündeki uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler verilebilir. Bu öneriler şöyle sıralanabilir:

Uygulamalara yönelik öneriler

- Veli ve öğretmenlere aile katılımı eğitimleri verilebilir.
- Öğretmenlere veliler ile iletişim konusunda rehber ve yardımcı noktalar oluşturulabilir.

- Velilere Türkçe okuma ve yazma eğitimleri verilebilir.
- Her ders kapsamında veli katılımının nasıl geliştirileceğine ilişkin program geliştirme ve uygulama çalışmaları yapılabilir.
- Velilere halk eğitim merkezlerinde Türkçe kursları açılabilir ve onlara aile katılımı eğitimi verilebilir.

Araştırmalara yönelik öneriler

- Sosyal bilgiler dersinde Suriyeli öğrencilerin olduğu sınıflarda aile katılımı ile ilgili uygulamalı araştırmalar yapılabilir.
- Suriyelilerin Türkçe bilmelerinin eğitimin niteliğine katkısını ortaya koyan araştırmalar yürütülebilir.
- Eğitim ortamında aileyi de katacak şekilde öğretim etkinlikleri içeren deneysel çalışmalar yapılabilir.

Extended Summary

Introduction

One of the societies that has been heavily affected by the migration phenomenon in the world is the Turkish society. Turkey faced a massive wave of migration from Syria in 2011. The movements defined as the “Arab Spring” and shaped by mass incidents, civil wars and turmoil in Middle Eastern countries caused more than 3.5 million Syrians to migrate to Turkey between 2011 and 2024 (Presidency of Migration Management, 2024). How this wave of migration will affect the functioning of all social institutions, including educational institutions, has become a subject of debate.

Family participation in education is defined as an active participation process in which mother, father and other family members support the education of the student, which is beneficial for both the family and the student (Çamlıbel Çakmak, 2010; Jeynes, 2005; Padak & Rasinski, 2010). Family participation in the education process is a process that should be considered important for an effective, efficient and successful education (Hornby & Lafaele, 2011). The school environment is linked to the home environment through family participation. Ensuring family participation in the education environment is considered important all over the world. For this reason, family participation in education should also become widespread nationwide in Turkey (Özeke Kocabaş, 2006). The aim of this researcher is to reveal the participation of Syrian parents in social studies education through the views of teachers and parents. In line with this purpose, the following questions were sought: According to social

studies teachers and Syrian parents, 1. What are the expectations from parent participation in social studies education? 2. How is parent participation in social studies education realized? 3. What are the communication methods between social studies teachers and Syrian data? 4. What are the problems experienced in parent participation in social studies education? 5. What are the suggestions for solving the problems experienced in parent participation in social studies education?

Methodology

The study was conducted as a qualitative research. In determining the participants in the study, criterion sampling, one of the purposeful sampling types, was used. Criterion sampling is a sampling type in which participants are determined within the framework of certain criteria (Yıldırım & Şimşek, 2013). In this study, first of all, secondary schools in the city center where Syrian immigrant children receive intensive education were determined. The teachers of the study group were volunteer social studies teachers who taught social studies in these schools and who had been educating Syrian students for at least three years. The parents of the study group were determined from among volunteer Syrian parents who had been involved in the education process of their children for at least three years. The research data were collected through interviews with Syrian parents and social studies teachers. Semi-structured interview method was used among the interview types. Semi-structured interviews are interview types in which certain questions are prepared in advance but new questions can be asked to the participants when necessary (Yıldırım & Şimşek, 2013). The interviews in the study were conducted on a voluntary basis. Before the study, the participants were informed about the research and their rights were explained. They signed the participant consent form. In line with this permission, the semi-structured interviews were recorded with a voice recorder. The interviews with the participants were conducted face-to-face. There are a total of 20 data records in the study. The data obtained as a result of the study were analyzed through content analysis.

Findings

All teachers stated that Syrian parents do not participate in their children's social studies education. Similarly, Syrian parents stated that they cannot participate in their children's education. Syrian parents put forward two

important reasons for not participating in their children's education. These are their intense work schedule and not knowing Turkish. When teachers said that they have difficulty in communicating with Syrian parents, they were generally asked how they communicate. Teachers mostly communicate with parents through their students, who are the children of these parents, in order to communicate with them. In addition, other students who know Arabic and Persian communicate with their Turkish-speaking siblings in the upper grades of the children. Social studies teachers attribute the parents' failure to provide family participation to their lack of knowledge of Turkish, their lack of importance, and their work. In order to solve this, they suggest that Syrian parents should be given Turkish language education and family participation training. Syrian parents attribute the reasons for their children's failure to participate in the education process to their lack of work and Turkish. They stated that they need to learn Turkish and be interested in their children's education in order to solve this problem.

Discussion, Conclusion, and Suggestions

In this study, important results were reached regarding the participation of Syrian students, who are expected to provide a healthy socialization process in the social studies course, which adopts socialization and democratization as its main objective, in the educational process. First of all, teachers and Syrian parents expressed similar views on family participation in the educational process. Both participant groups expressed a common view in the form of attending parent meetings regarding the education of Syrian students and helping with homework. At this point, the expectations of teachers and parents are similar. However, it is seen that the expectations of both teachers and parents in this regard are limited to parent meetings and homework only. Especially in the educational process of disadvantaged groups, family participation should be more diverse and teacher-parent communication should be stronger. Family participation trainings can be given to parents and teachers. As a result of the research; It is recommended that teachers create guides and support points regarding communication with parents, that parents be given Turkish reading and writing training, that applied research be conducted on family participation in classes with Syrian students, and that experimental studies be conducted that include teaching activities that include the family in the educational environment.

Yazar Katkıları: Her bir yazarın katkı oranı %50’dir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederiz.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulmuştur. “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”e dayalı hiçbir işlem yapmadığımızı beyan ederiz. Aynı zamanda tüm yazarların çalışmaya katkıda bulunduğunu, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını, tüm etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Etik Kurul İzni: 03.03.2021 tarih ve 24787 belge numaralı Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun karar belgesi.

Finansman: Bu araştırma herhangi bir fon almamıştır.

Telif Hakları: Milli Eğitim dergisinde yayınlanan çalışmaların Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazarlardan temin edilebilir.

Yazma Yardımı için Yapay Zekâ Kullanımı: Yazarlar, yazma yardımı için yapay zekânın kullanılmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Aktın, K., & Aktaş, D. (2018). İlkokula devam eden sığınmacı çocukların eğitimsel sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri. Solak, A. (Yay. Haz.). *Zorunlu Göçler ve Doğurduğu Sosyal Travmalar* içinde (s. 316-338). Hegem Yayınları.
- Alba, R., & Holdaway, J. (2017). *Göçmen çocukların okul hâlleri: Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'daki bütünleşmeye kıyaslamalı bir bakış*. (Çev., M. Tokyay). İstanbul Kültür Üniversitesi İkü Yayınevi.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.
- Ballı, M. N., & Deveci, H. (2023). Sosyal bilgiler dersi değer eğitimi etkinliklerinde aile katılımı: Öğretmen görüşleri ve uygulamaları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (68), 249-281.
- Bartlett, L. (2015). *Access and Quality of Education for International Migrant Children*. Columbia: Education for All Global Monitoring Report.
- Becker, H. J., & Epstein, L. J. (1982). Parent involvement: A survey of teacher practices. *The Elementary School Journal*, 83(2), 85-102.
- Becker, B., Klein, O., & Biedinger, N. (2013). The development of cognitive, language, ve cultural skills from age 3 to 6: A comparison between children of Turkish Origin ve children of native-born German parents ve the role of immigrant parents' acculturation to the receiving society. *American Educational Research Journal*, 50(3), 616-649.
- Chan, B. Y. M., & Chui, H. S. (1997). Parental participation in school councils in Victoria, Australia. *International Journal of Educational Management*, 11(3), 102-110.
- Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 1-17.
- Çapar, S., & Koca, M. (2018). *Düzensiz göç yönetiminde mülki idare amirleri*. Türk İdari Araştırmalar Vakfı Yayınları.

- Ceylan R., & Yiğitalp N. (2018) Aile katılımlı ve aile katılımsız sosyal beceri eğitiminin çocukların sosyal becerilerine etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 1119–1127.
- Erdem, B. (2017). Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sosyal, siyasi ve vatandaşlık hukuku bakımından Türkiye’deki durumları. *Publicand Private International Law Bulletin*, 37(2), 332-351.
- Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.
- Ersoy A. F., & Seyidoğlu N. (2020). Uluslararası göçmen çocukların eğitim sorunları. Mithat Aydın ve Süleyman İnan (Ed.ler), *Dr. Kemal Daşcıoğlu’na Vefa Kitabı* içinde (s. 173-189). Pegem Akademi.
- Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students’ academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.
- Fuligni, A. J. (1997). The academic achievement of adolescents from immigrant families: The role of family background, attitudes, and behavior. *Child development*, 68(2), 351-363.
- Giani, L. (2006). Migration and education: Child migrants in Bangladesh. <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=mwp33.pdf&site=252>.
- Grolnick, W. S., & Slowiaczek, M. L. (1994). Parents’ involvement in children’s schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child development*, 65(1), 237-252.
- Guay, J. (2015). Social cohesion between Syrian refugees and urban host communities in Lebanon and Jordan. *World Vision*.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Seçkin Yayıncılık.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2024). *Geçici korumamız altındaki Suriyeliler*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 20.03.2024 tarihinde edinilmiştir.

- Gözübüyük, M. T. (2017). Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli çocukların Trabzon devlet okullarındaki durumu. *Göç Dergisi*, 4(1),119-152.
- Günay-Bilaloğlu, R., & Aktaş-Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.
- Hoşgörür, V., & Polat, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin okula devamsızlık nedenleri (Söke İlçesi Örneği). *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 25-42.
- Hill, N. E., & Taylor, L. C. (2004). Parental school involvement and children's academic achievement. *American Psychological Society*, 13(4), 161-164.
- Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37-52.
- Jeynes, W. H. (2005). A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement. *Urban Education*, 40(3), 237-269.
- Kao, G. (2004). Parental Influences on the Educational Outcomes of Immigrant Youth. *International Migration Review*, 38(2), 427-449.
- Karaman, H. B., & Bulut, S. (2018). Göçmen çocuk ve ergenlerin eğitim engelleri, psikolojik sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 393-412.
- Keçeci, Y. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açıları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının arttırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1) 69-83
- Kaya, E., & Öner, G. (2017). 100. yaşındaki sosyal bilgiler dersini sosyalleşme ve toplu öğretim ekseninde yeniden düşünmek. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2) , 1-25.

- Kızıl, Ö., & Dönmez, C. (2017). Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılara sağlanan eğitim hizmetleri ve sosyal bilgiler eğitimi bağlamında bazı sorunların değerlendirilmesi. *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, 4, 207-239.
- Kiremit, R. F., Akpınar, Ü., & Akcan, A. T. (2018). Suriyeli öğrencilerin okula uyumları hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 26(6), 2139-2149.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149.
- Kuş, Z., & Önger, S. (2020). The perceptions of social studiteachers in Turkey regarding the refugee students’ challengesand conflicts in the classroom. *Italian Journal of Sociology of Education*, 12(2), 123-148.
- Jeynes, W. H. (2005). A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement. *Urban Education*, 40(3), 237-269.
- Malkoç, E. S. (2018). Uluslararası göçlerin sebepleri ve siyasal rejimler. Rıdvan Şimşek (Ed), Göç sosyolojisi: Farklı boyutlarıyla göç (7.baskı) içinde (s.131-145). Akademisyen Kitabevi.
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the united states: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329-364.
- MEB-HBOGM (2019). Göç ve acil durum eğitim daire başkanlığı. <http://hbogm.meb.gov.tr/> [www/goc-ve-acil-durum-egitim-daire-baskanligi/icerik/497](http://www.goc-ve-acil-durum-egitim-daire-baskanligi/icerik/497) adresinden 19.04.2019 tarihinde alınıştır.
- MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (MEB, 2006). Temel eğitime destek projesi öğretmen eğitimi bileşeni: Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. *Tebliğler Dergisi*, Cilt: 69, Sayı: 2590.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB, 2008). ‘İlköğretim veli kılavuzu’ konulu B.08. TTK.0.01.01.01 sayılı, 15.02.2008 tarihli yazı. MEB.

- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Öğretim ve Program Dairesi Başkanlığı (MEB, 2005). İlköğretim 1-5. sınıf programları tanıtım el kitabı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB (2012). Millî eğitim bakanlığı okul-aile birliği yönetmeliği. 9 Şubat 2012 tarihli 28199 sayılı Resmî Gazete, <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.asp?ara=7> adresinden 02.11.2012 tarihinde edinilmiştir.
- MEB (2024). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. MEB.
- MEB (2016). İlköğretim sosyal bilgiler 7. sınıf öğretmen kılavuz kitabı. Korza Yayıncılık.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018a). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018b). *Sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, (2014). Yabancılar yönelik eğitim öğretim hizmetleri. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf> adresinden 10.01.2021 tarihinde alınmıştır.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 1426-1449.
- National Council for the Social Studies, NCSS (1994). *Expectations of excellence: Curriculum standards for social studies*. Washington, D.C:
- O'guinn, T. C., Lee, W. N., & Faber, R. J. (1986). Acculturation: The impact of divergent paths on buyer behavior. *ACR North American Advances*.
- Özdemir, M., & Tuti, G. (2023). Nitel araştırma desenleri: Metodolojik bir temellendirme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 217-235.
- Özeke-Kocabaş, E. (2006). Eğitim sürecinde aile katılımı: Dünyada ve Türkiye'deki çalışmalar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 143-153.

- Öztürk, M., Tepetaş Cengiz, G., Ş., Köksal, H., & İrez, S. (2017). *Sınıfta yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenler için el kitabı*. S. Aktekin (Ed.). MEB Yayınları.
- Padak, N. D., & Rasinski, T. V. (2010). Welcoming schools: Small changes that can make a big difference. *The Reading Teacher*, 64, 294-297.
- Robles, V. F., & Oropesa, R. S. (2006). International migration and the education of children: Evidence from Lima, Peru. *Population Research Policy Review*, 30(4), 591- 618.
- Roxas, K. (2010). Who really wants “the tired, the poor, and the huddled masses” anyway? Teachers’ use of cultural scripts with refugee students in public schools. *Multicultural Perspectives*, 12(2), 65-73.
- Schachner, M. K., Van de Vijver, F. J., & Noack, P. (2014). Family-related antecedents of early adolescent immigrants’ psychological and sociocultural school adjustment in Germany. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45(10), 1606-1625.
- Seginer, R. (2006). Parents’ educational involvement: A developmental ecology perspective. *Parenting: Science and practice*, 6(1), 1-48.
- Sheldon, S. B. (2007). Improving student attendance with school, family, and community partnerships. *The Journal of Educational Research*, 100(5), 267-275.
- Stotz, S. J., Elbert, T., Müller, V., & Schauer, M. (2015). The relationship between trauma, shame, and guilt: Findings from a community-based study of refugee minors in Germany, *European Journal of Psychotraumatology*, 6(1),1-10.
- Şeker, B. D., & Sirkeci, İ. (2015). Challenges for refugee children at school in. Eastern Turkey, *Economics and Sociology*, 8(4), 122-133.
- Taştan, C., & Çelik, Z. (2017). Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

- Tay, B. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü, bugünü ve yarını. R. Turan, K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* içinde (s. 1-18). Pegem Akademi.
- Topkaya, Y., & Akdağ, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 767-786.
- Tunga, Y., Engin, G., & Çağıltay, K. (2020). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar üzerine bir alan yazını taraması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 317-333.
- Turney, K., & Kao, G. (2009). Barriers to school involvement: Are immigrant parents disadvantaged? *The Journal of Educational Research*, 102(4), 257-271.
- Tümkiye, S., & Çopur, E. (2020). Suriyeli ailelerin aile katılımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 29(3), 368-386.
- Uysal, M. (2022). Sosyal bilgiler ve göçmen öğrenciler: Meta-sentez çalışması. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 5(2), 70-94.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, M., & Ataş-Akdemir, Ö. (2020). Teachers' views on parent involvement for refugee children's education. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 75-85.